

**Резюмета на научни трудове на доц. дпн Милена Христова Стефанова,
представени за участие в конкурс за професор по Професионално направление
3.3. „Политически науки“ (Местна власт и самоуправление), обявен ДВ, бр.
22/16.03.2021 г .**

**Резюме на монографията „Сравнителните изследвания на местното самоуправление“, С., УИ „Св. Климент Охридски“, 2021, ISBN 978-954-07-5154-2
ISBN 978-954-07-5155-9 – pdf**

Монографията запълва съществена празнота в българската наука за изследване на местната власт и самоуправлението в общините като част от политическата система. Фокусът е насочен към методологията, методиките и приложението в практиката на резултати от сравнителни изследвания на местното самоуправление. В тази монография се дискутират три съществени аспекта на сравнителните изследвания на местното самоуправление. Първият е свързан с избора на методология на сравнението. Вторият се отнася до избора на предмет и обекти на сравнението. Третият аспект е вероятно много съществен – освен познавателния компонент, имат ли сравнителните изследвания практически ефект? Влияят ли тези изследвания върху развитието и реформите на моделите на местно самоуправление в отделните държави? Спомагат ли за подобряване на практиките на местното самоуправление сравнителните изследвания в национален обхват? За доказване на тезите в монографията са използвани примери на различни сравнителни изследвания на местното самоуправление.

В първата глава се дискутират въпросите на методологията на сравнителните изследвания на местното самоуправление. Последните се разглеждат като част от сравнителната политология и в този смисъл се систематизират приликите и разликите между различните сравнителни подходи. Както всяка методология на научно изследване, така и тази на сравнителните изследвания се основава на избор на обект и предмет на изследване, поставянето на ясно формулирана цел, нейното операционализиране в задачи, формулиране на хипотези. Следващата стъпка е избор на подходящите методи, чрез които да се осъществи изследването. Основополагаща е ролята на целта на изследването. Изведени са *основни принципи* на сравнителни изследвания: сравняване на сравними обекти, ясно формулиране на целта и нейната понятийна операционализация до еднозначно разбираеми индикатори, чрез които да се

набира информация, и не на последно по значение място – подборането на подходящи екипи от изследователи, които ще извършват теренната работа.

Доказана е тезата, че няма и не може да има универсална методология на сравнителни изследвания на местното самоуправление. Това е извършено последователно чрез разглеждане на различни примери на такива изследвания в три насоки: избор на предмет и обекти на изследване, формулиране на целите и тяхната операционализация и, на трето място, методика на изследването. Сравнителните изследвания имат своите особености и те осигуряват особен род научно знание, доколкото често стават основа за развитието на концепции, класификации и обяснението на случващото се.

Във **втората глава** се проследяват и очертават етапите на развитието на сравнителните изследвания на местното самоуправление в четири насоки: първата е неизбежният преглед в исторически контекст на развитието на сравнителните изследвания на местното самоуправление, втората – спецификата на институционалния подход, третата – слединституционалните подходи на сравнително изследване на местното самоуправление, и четвъртата – подходите за изследване на новосъздаващите се демокрации. Развитието на сравнителните изследвания на местното самоуправление е проследено и в пряка връзка със създаването на класификации на системите, както и с опитите да се изградят нови теории. Систематизирани са всички известни класификации на системите на местно самоуправление. При дискусиата за създаването на класификации въз основа на сравнителни изследвания е обърнато специално внимание на подборът на критерии за сравнение и постигане на съгласие за поносимост на различията, наблюдавани в отнасяните към една група обекти.

При анализа на подходите за сравнителни изследвания на нововъзникващи демокрации е поставен акцент върху особеностите на прилагане на понятия и тяхната операционализация, характерни за развитите демокрации. Този род сравнителни изследвания на новите демокрации са изведени като отчитащи напредък.

Третата глава е посветена на ролята на сравнителните изследвания на местното самоуправление в практиката в международен и в национален контекст. Изчерпателно са анализирани примерите за България. Доказано е, че най-съществен е приноса на сравнителните изследвания на местното самоуправление за дейността на международни организации като Съвет на Европа, Комитет на регионите, Световна банка и други.

Освен, че международни организации са възложители на такива изследвания, резултатите от тях се използват за инициране на реформи, въвеждане на добри практики или за подпомагане на развитието.

Резюме на монографията „Местна власт и местно самоуправление“, второ, преработено и допълнено издание, С., УИ „Св. Климент Охридски“, 2021, ISBN 978-954-07-5153-5 ISBN 978-954-07-5156-6 pdf

Монографията е посветена на основните въпроси от теорията на местната власт и местното самоуправление. Изложението следва логиката от общото към конкретното и в този смисъл често се дават примери предимно от българската практика на упражняване на властта в общините. Съдържанието е разгърнато в 11 глави, посветени на основните теоретични стълбове на изследването на местната власт и местното самоуправление. Първата глава дава дефиниции на основните понятия: местна власт, местно самоуправление, децентрализация, деконцентрация и местна самостоятелност. Втората глава е посветена на общината в два аспекта: 1) като човешка общност и 2) като административно териториална единица. Разгледани са подходите за сформирание на община, основните задачи на общинската политика, концепциите за ролята на общината в съвременния процес на политика и управление на местно ниво. Анализирани са процесът на трансформация на държавната политика към общините и разбирането за ролята на общината в България след 1989 година.

Третата и четвъртата глави разглеждат в детайли органите на властта в общините – техните дефиниции, структура, сфери на компетентност, правомощия и балансът на властови ресурси, с които разполагат общинският съвет и кметът на общината. Специално внимание е обърнато на взаимния контрол между законодателната и изпълнителната власт на местно ниво.

Петата глава е посветена на познатите в световната практика системи за разпределение на правомощията между законодателна и изпълнителна власт на местно ниво. Разглеждат се „слаб кмет – съвет“, „силен кмет – съвет“, съвет – управител“ и „комисия“ като системи за разпределяне на правомощията между властовите органи на местно ниво.

Шестата глава дава основни познания за финансирането на местните дейности. Подробно са разгледани принципите за финансиране, видовете местни данъци и такси,

познати в държавите от ЕС, ролята и значението на възможността местните власти да могат да осигуряват средства от собствени източници на приходи, както и да правят данъчна политика. На критичен анализ е подложена системата на финансиране на местните дейности в България, както и са разгледани възможните разходни дейности. Като основен източник на допълнителни приходи за общинските бюджети са анализирани управлението и разпореждането с общинска собственост и възможностите общините да разгръщат стопанска дейност.

Следващите три глави от монографията са посветени на един от най-важните проблемни кръгове от теорията на местната власт – взаимоотношенията между местната и централната власти и гарантирането на баланс и стабилност на управленската система в държавата. Балансираната и интегрирана управленска система е важна с оглед на ефективността на предоставяне на качествени публични услуги за населението и ефикасността на разходваните публични средства. Разгледани са възможностите и механизмите за хоризонтална и вертикална интеграция на системата на управление, както и възможностите за контрол.

Десетата глава разглежда в детайли особеностите на местното самоуправление в големите градове, където поради наличието на многобройно население местната демокрация е застрашена и като противодействие и гаранция за нейното съхранение се въвежда вътреградска децентрализация.

Последната глава обръща специално внимание на формите, механизмите и значимостта на гражданското участие в местното самоуправление. Разгледани са както правните норми, така и тяхното прилагане в практиката в България.

Заклучението прави възможно всичко написано да бъде обозряно през призмата на процеса на децентрализация в България и перспективите през следващите години.

Резюме на статия *Challenges of the Implementation of the European Charter of Local Self-Government in Bulgarian Legislation*, LEX LOCALIS - JOURNAL OF LOCAL SELF-GOVERNMENT, том: Vol. 16, брой: N 2, 2018, стр.: 215-227, doi:<https://doi.org/10.4335/16.4.915-927>(2018)

Статията дискутира три предизвикателства за усъвършенстване на законодателството в Р България при прилагането на Европейската харта за местно самоуправление. Доказва се необходимостта от въвеждане на правна дефиниция на понятието „въпрос от местно значение“. Разписването на правила за взаимоотношения

между местната и централната власт, основани на принципа на субсидиарност ще бъде гаранция за последователно провеждане на процеса по децентрализация. От правна регламентация се нуждаят и механизмите и инструментите, чрез които се провежда децентрализацията и разширяването на обхвата на местното самоуправление. Всичко това е с цел повишаване ефективността и ефикасността на публичното управление.

Резюме на студия *METHODOLOGY FOR ASSESSING THE ACTIVITIES OF LOCAL AUTHORITIES TO PROTECT THE PUBLIC INTEREST*, ПУБЛИЧНИ ПОЛИТИКИ.bg, vol:10, issue:4, 2019, ISSN (online)1314-2313

Студията отговаря на 5 въпроса за съвременното разбиране на обществения интерес и предлага методология за оценка на дейността на местните власти за защита на обществения интерес в управлението и разпореждането с общинско имущество. Това изследване се стреми да отговори на въпроса дали и как се защитава общественият интерес в местната власт. Няма съмнение, че местните власти трябва да работят за защита на обществения интерес, но отговорът на това далеч не е лесен. Целта е да се демонстрира, че е възможно да се направи оценка на работата на публичните органи, като се използва концепцията за добро управление. Въпреки че говорим за една единствена концепция, всъщност има различни разбирания за добро управление. Следователно, за да постигнем целта, ние анализираме и оценяваме съществуващите виждания по въпроса. Изборът на принципи на доброто управление, които ще бъдат в основата на методологията за оценка на дейностите на местните власти за защита на обществения интерес, се определя от спецификата на местната власт.

Резюме студия от сборник *Local Self-Government in Bulgaria*, IN: *Local self-government in Europe*, editors: Brezovnik, B, I.Hoffman, J. Kostrubiec, Publisher Institute for Local Self-Government Maribor Smetanova ulica 30, 2000 Maribor, Slovenia, 2021, pages:23-47, ISBN:ISBN 978-961-7124-00-2 (pdf), doi:<https://doi.org/10.4335/978-961-7124-00-2> .01

Тази разработка, като част от международно сравнително изследване на местното самоуправление, представя прилагането на принципите на Европейската харта за местно самоуправление в Република България в националното законодателство след 1991 година. Проследява се накратко историческото развитие на местното самоуправление, въвеждането на демократични принципи и норми в законодателството, конституционните гаранции за местното самоуправление, сферата на компетентност на

органиците на самоуправление, защитата на границите на общините, структурата и функциите на местната администрация, финансовите източници за местни дейности, взаимоотношенията между местната и централната власт, правото на сдружаване на местните власти и предизвикателствата пред прилагането на принципите на Европейската харта за местно самоуправление в България.

Резюме на статия Децентрализацията на държавното управление: "умрялата патица", В: 30 години реформи на публичното управление в Централна и Източна Европа, редактор Милена Стефанова, издателство: УИ "Св. Климент Охридски", 2019, стр.:73-90, ISBN:978-954-07-4843-6

Разглежда се процесът на децентрализация на държавното управление в България. Извеждат се основни характеристики, постижения и препятствия. Анализират се факторите, които въздействат върху вземането на решения за децентрализация, резултатите от процеса на децентрализация и се доказва значението му за повишаване ефективността на държавното управление.

Резюме статия Стратегическият подход при управление и разпореждането с общинска собственост, Накъде сме тръгнали? Юбилеен сборник в чест на проф. дпн Тодор Танев, редактори Елена Калфова и Симеон Петров, УИ "Св. Климент Охридски", 2018, ISBN 978-954-07-4533-6 стр.:66-78

Чрез проучване на опита на 19 общини в България се търси отговор на въпроса възможен ли е стратегически подход при управлението на и разпореждането с общинската собственост. Изследва се влиянието на фактора „ясно дефинирано политическо мнозинство“ в общинския съвет при формулирането на политика и разработването на стратегия за управление на и разпореждане с общинска собственост. Доказва се, че липсва стратегически капацитет на общинско ниво. Законът се изпълнява формално. Не се създава публична среда за управлението и разпореждането с общинската собственост и не се гарантира устойчивост на добрите практики.

Резюме статия Регионализмът в християндемократическата ценностна система, Разум, брой 2, 2002, ISSN - 1312-1146

Статията разглежда перспективите за въвеждане на регионално самоуправление в България в контекста на християндемократическите ценности и традиции. Чрез оценки за реалното състояние на местното самоуправление и регионалната политика се обосновава необходимостта от въвеждане на регионално самоуправление и се анализират предимствата и рисковете от регионализацията.

Резюме статия Критерии за демократизация на местната власт, "Политически изследвания", брой:3, 1993, ISSN 0861-4830

Статията разглежда основните правни норми, които са въведени в България през 1991 година с оглед на гарантиране на демократичните процедури и политики на местно равнище. Специално внимание се обръща на принципите, въздействащи върху процеса на децентрализация. Анализира се процесът на реформи в местното самоуправление в България, както и се очертават перспективи за развитие.

Резюме на статия „Доверието в публичните системи“, В: "Европейските ценности. Новата констелация", редактор Георги Фотев, издателство: НБУ, 2019, ISBN 978-619-233-065-1, стр.:103-114

Разглеждат се доверието на българските граждани към публичните системи на здравеопазването, образованието, социалното осигуряване и подпомагане, чрез които се гарантират основни човешки права. Освен това се анализират тенденциите в доверието към въоръжените сили, полицията и публичната администрация, доколкото сигурността – национална и лична, е водеща европейска ценност. Данните, които се анализират са от петата вълна на Европейското изследване на ценностите за България, проведено през 2018 година. За очертаване на тенденции, се използват резултатите за България от предишни вълни на изследването. Данните са сравними, тъй като методологията и методиката на изследванията са едни и същи. Доказана е връзката на доверието/недоверието към публичните системи с общата картина на доверието изобщо. Очертано е мястото на доверието към публичните системи в България спрямо мнението на гражданите от други европейски държави.

Резюме на глава от колективна монография „Омбудсман“ В: „Оценка на националната система за почтеност на България : национален доклад 2011“, Прозрачност без граници, София ISBN: 978-954-2999-02-7

Прилагайки методиката на „Прозрачност без граници“ се анализират и се оценяват от гледна точка на нормативна уредба и практика осигуреността с ресурси и капацитет, прозрачността, независимостта, отговорността и почтеността на омбудсмана на Република България.

Резюме на глава от колективна монография „Публичен сектор“ В: „Оценка на националната система за почтеност на България: национален доклад 2011“, Прозрачност без граници, София ISBN: 978-954-2999-02-7

Прилагайки методиката на „Прозрачност без граници“ се прави оценка на системата за почтеност в публичния сектор в България. Анализират се и се оценяват от гледна точка на нормативна уредба и практика осигуреността с ресурси и капацитет, прозрачността, независимостта, отговорността и почтеността на публичния сектор.